

Tisdagen den 12 oktober

Kl. 15.00

*Meddelande om
utskottens presidier*

§ 1 Justerades protokollen för den 4 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1976/77:1.

§ 3 Meddelande om utskottens presidier

Herr TALMANNEN:

Jag får anmäla att till ordförande resp. vice ordförande i utskotten har följande ledamöter valts:

konstitutionsutskottet

herr Boo (c), ordförande

herr Johansson i Trollhättan (s), vice ordförande

finansutskottet

herr Molin (fp), ordförande

herr Feldt (s), vice ordförande

skatteutskottet

herr Wårnberg (s), ordförande

herr andre vice talmannen Magnusson (m), vice ordförande

justitieutskottet

fru Kristensson (m), ordförande

fröken Mattson (s), vice ordförande

lagutskottet

herr Svanström (c), ordförande

herr Andersson i Södertälje (s), vice ordförande

utrikesutskottet

herr Hernelius (m), ordförande

fru Lewén-Eliasson (s), vice ordförande

försvarsutskottet

herr Petersson i Gäddvik (m), ordförande

herr Gustavsson i Eskilstuna (s), vice ordförande

Nr 9

Tisdagen den
12 oktober 1976

---

*Meddelande om
ändringar i den
preliminära tids-
planen*

socialförsäkringsutskottet

herr Aspling (s), ordförande
herr Carlsson i Vikmanshyttan (c), vice ordförande

socialutskottet

herr Karlsson i Huskvarna (s), ordförande
herr Romanus (fp), vice ordförande

kulturutskottet

herr Andersson i Lycksele (s), ordförande
herr Sundman (c), vice ordförande

utbildningsutskottet

herr Alemyr (s), ordförande
herr Larsson i Staffanstorps (c), vice ordförande

trafikutskottet

herr Mellqvist (s), ordförande
herr Lothigius (m), vice ordförande

jordbruksutskottet

herr Larsson i Borrbys (c), ordförande
herr Lundkvist (s), vice ordförande

näringsutskottet

herr Svanberg (s), ordförande
herr Sjönell (c), vice ordförande

arbetsmarknadsutskottet

herr Wirtén (fp), ordförande
herr Fagerlund (s), vice ordförande

civilutskottet

herr Mattsson (c), ordförande
herr Bergman (s), vice ordförande

§ 4 Meddelande om ändringar i den preliminära tidsplanen

Herr TALMANNEN:

Det arbetsplenium som utsatts till onsdagen den 20 oktober kl. 14.00 inställes. Sammanträdet torsdagen den 18 november blir ett bordläggningsplenium och tar sin början kl. 14.00.

§ 5 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:4 av herr *Werner m. fl.*med anledning av propositionen 1975/76:110 om radio och television
i utbildningsväsendet1976/77:5 av herr *Werner m. fl.*med anledning av propositionen 1975/76:187 om kommunal demokrati,
ny kommunallag m. m.1976/77:6 av herr *Gahrton*

med anledning av propositionen 1975/76:194 om TV-övervakning

1976/77:7 av herr *Johansson* i Holmgården m. fl.1976/77:8 av herr *Westberg* i Hofors m. fl.med anledning av propositionen 1975/76:200 om Norrlandsfondens fort-
satta verksamhet1976/77:9 av herr *Karlsson* i Malung m. fl.1976/77:10 av herr *Werner m. fl.*med anledning av propositionen 1975/76:211 om samordnad sysselsätt-
nings- och regionalpolitik**§ 6 Anmälan av interpellationer**Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kam-
markansliet*den 11 oktober***1976/77:2** av herr *Fägelbo* (c) till fru bostadsministern om avstyckningar
för bostadsändamål i jordbruksbygd:Under senare år har riksdagen vid en rad tillfällen markerat en positiv
inställning till enskilda människors möjligheter att bygga och bo i gles-
bygd. En lång rad av de formella och praktiska hindren för sådant byg-
gande har kunnat elimineras. Men ändå förhindras många människor
av formella skäl att bosätta sig i glesbygd.En omständighet som i en rad fall angivits som grund för ett negativt
besked i fråga om avstyckning och byggnadslov har varit konflikten med
den etablerade verksamheten på landsbygden. Ett modernt jordbruks-
företag förorsakar t. ex. vissa lukter som man vill förhindra fler människor
att få del av – trots att den som bosätter sig på landsbygden rimligtvis
har valt denna boendeform med alla dess såväl fördelar som nackdelar.En möjlighet att komma förbi detta problem vore att skapa något slags
"luktservitut". Detta skulle innebära att en avstyckning för bostadsän-
damål måste tåla visst sanitärt-biologiskt intrång och att anteckning där-

Tisdagen den
12 oktober 1976

*Anmälan av
interpellationer*

om görs av inskrivningsdomaren. På detta sätt kan de miljömässiga aspekterna beträffande glesbebyggelse och rationell jordbruksdrift elimineras. De vidare miljöaspekterna kring de stora animalieföretagens lokalisering regleras redan nu i annan ordning genom koncessionsnämnden för miljöskydd.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till fru bostadsministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att avstyckningar för bostadsändamål kan ske även i de fall en rationell jordbruksdrift kan innebära visst miljömässigt intrång i fastigheten?

den 12 oktober

1976/77:3 av herr *Gahrton* (fp) till herr justitieministern om bevakningsföretagens roll i samhällets kontrollpolitik:

Bevakningsföretagen får en allt större roll i samhällets kontrollpolitik. Privatanställda väktare fullgör polisfunktioner vid ambassader, Stockholms tunnelbana och i vissa bostadsområden. Också i polishusen finns numera väktare i olika funktioner. Så fungerar t. ex. privatanställda väktare i Lund som arrestvakter. I Malmö fullgör väktare receptionsuppgifter hos polisen.

Enligt pressuppgifter finns i dag ca 20 000 väktare i olika bevakningsfunktioner. Därav hyrs ca 350 heltidstjänster direkt av samhällsorgan för fullgörande av polisfunktioner.

På senare tid har i den allmänna debatten stark kritik riktats mot väktarnas roll i kontrollpolitiken. Framför allt på tre punkter har frågetecken rests:

1. Är väktarnas utbildning tillräcklig för de ofta mycket grannliga arbetsuppgifterna? Enligt rikspolisstyrelsens föreskrifter skall auktoriserade väktare genomgå 217 timmars obligatorisk utbildning. I teoridelen ingår brandförsvaret, allmän väktarkunskap, självförsvaret m. m. Röda korsets ABC-kurs i olycksfallshjälp rekommenderas men är inte obligatorisk. Någon utbildning i t. ex. psykologi eller sjukvård ingår inte.

2. Är samhällskontrollen över bevakningsföretagen och väktarna tillfredsställande? Väktarnas rättsliga ställning förefaller ibland oklar. I vilka fall kan t. ex. JO ingripa? Enligt pressuppgifter förefaller också den centrala överblicken bristfällig. Det finns t. ex. ingen totaluppgift om hur många väktare som hyrs för tjänstgöring vid landets polisstationer. I en ny debattbok riktas häftiga anklagelser mot väktare för övergrepp och våld. Författaren hävdar bl. a. att individens trygghet gentemot väktare som missbrukar sin ställning borde stärkas genom en s. k. vaktombudsman.

3. I vilken utsträckning är det över huvud taget principiellt rimligt att privata bevakningsföretag fullgör samhällsrelaterade polisiära funktioner? Är det rimligt att samhällets uppgift att skydda medborgarna fullgörs

av bolag som drivs av ett kommersiellt vinstintresse? Hur påverkas arbetsinsatsen och rekryteringen av den ekonomiska strukturen? I en kommentar säger ordföranden i Polisförbundet: "Utvecklingen av bevakningsföretagen är okontrollerad, och samhällets insyn är dålig." Han menar också att väktare enbart har en "repressiv funktion i sin kontakt med allmänheten" (Dagens Nyheter 1976-09-30).

I andra sammanhang pågår en utveckling för att ge polisrollen en mer social aspekt. I bl. a. Lund har kvarterspoliser framträtt och vittnat om den betydligt högre skyddseffekt som en socialt förankrad polisverksamhet ger i motsats till ingripanden av enbart repressivt slag. Den rena repressionen skapar motreaktioner och förstärker aggressioner. Mot den bakgrunden måste man se mycket allvarligt på tendensen att överlåta en växande del av en nödvändig kontrollpolitik till bristfälligt utbildade och otillräckligt övervakade väktare, anställda i kommersiellt inriktade privatföretag.

Det är nödvändigt att regeringen markerar en genomtänkt linje för bevakningsföretagens roll i samhällets kontrollpolitik.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att bättre klargöra väktarnas roll i samhällets kontrollpolitik?

1976/77:4 av herr *Hagberg* i Borlänge (vpk) till herr industriministern om åtgärder för att säkra sysselsättningen inom järn- och stålindustrin. m. m.:

De två storbolagen Stora Kopparberg och Uddeholm planerar att göra betydande inskränkningar i bruksorterna Söderfors och Vikmanshyttan genom att i strukturrationaliseringens namn göra rationaliseringar som får till följd att två samhällens framtid står på spel. Särskilt utsatt har Vikmanshyttan blivit. Där har nedläggningshotet varit tydligt uttalat.

De anställdas organisationer har reagerat kraftigt. Metalls avd. 63 kräver bl. a. att inga beslut tas i Stora Kopparbergs styrelse om försäljning eller inskränkningar i bruken Vikmanshyttan och Söderfors, att de båda orterna skall ha minst samma sysselsättning som tidigare och att Stora Kopparberg investerar i dessa orter för att säkra deras framtid.

Händelserna i Söderfors och Vikmanshyttan visar i blixtbelysning järn- och stålkrisens tänkbara effekter för de arbetandes sysselsättning och för hela landsdelars framtid. Denna kris får inte fortsätta att utveckla sina effekter. Järn- och stålindustrin bör nationaliseras. Ett långsiktigt framtidsprogram bör läggas upp för dess utveckling.

Vad som inträffat i Söderfors och Vikmanshyttan är inte bara i sig självt en anledning att ta upp järn- och stålindustrins problem. De nämnda orternas problematik är representativ för ett stort antal bruksorter. När som helst kan de akuta konjunktur- och strukturproblemen inom järn- och stålindustrin skapa omfattande lokala och nationella sysselsättnings-

problem. Åtgärder är nödvändiga nu.

Järn- och stålindustrin befinner sig i en internationell konjunkturkris och står dessutom inför betydande strukturproblem. Dessa drivs dock på av själva krisen. Krisen har i alla kapitalistiska industriländer aktualiserat statligt engagemang och stöd.

I Sverige har staten understött det privata kapitalets intressen. Staten lägger ner stora resurser på att förse den kapitalistiska världsmarknaden med råmalm och ämnen. Staten förutsätts bära den tunga bördan av investeringar i metallurgiska anläggningar. Samtidigt exporterar de privata kapitalintressena viktiga förädlingsindustrier utomlands.

Följden härav är rovdrift på malmtillgångarna, tunga investeringar med ringa sysselsättningseffekt, tendens till koncentration av nya anläggningar till kustlägen, energislöseri och miljöförstöring.

För arbetarna inom järn- och stålindustrins lokaliseringsområden skapar detta en akut fara, som just nu framträder skarpt. De små bruksorterna hotas. Strukturomvandlingen och rationaliseringen oimintetgör på kort tid de sysselsättningseffekter nyinvesteringarna i första omgången kan ge. Förädlingsindustrier som kan kompensera detta finns ej i tillräcklig grad.

Ett nytt program är nödvändigt. Konjunktur- och strukturproblemen gör att järn- och stålindustrin slår in på en helt ny utvecklingsväg. Branschen bör i sin helhet nationaliseras. Riksdagen måste ta ansvar för en ny och annorlunda industriell politik som kan rädda sysselsättningen.

Problematiken innehåller två huvudsakliga avsnitt. Det ena är sysselsättnings- och energiavsnittet. Det andra är koncentrationen och de mindre bruksorternas framtid.

Metallindustri i vid mening sönderfaller på ett markerat sätt i två delar: dels råvaruutvinning och processindustri (gruvor, metallverk, valsverk), dels den egentliga förädlingen (manufaktur, verkstadsindustri och ytterligare förädling).

Den förstnämnda delen är starkt konjunkturkänslig. Den kräver allt större koncentration till stora anläggningar och är mycket energikrävande. Den ger små sysselsättningstillskott för varje insatt mängd kapital och energi.

Den sistnämnda delen är mindre konjunkturkänslig. Den är lättare att decentralisera. Den ger hög sysselsättningseffekt vid nyinvesteringar. Den förbrukar små mängder elkraft och olja per anställd – förhållandet mellan metallindustrins tunga del och dess förädlingsdel, då det gäller t. ex. elförbrukning per sysselsatt, är 1–10 till förädlingsdelens fövör.

Den nuvarande strukturomvandlingen hotar Bergslagens och andra regioners många sma bruksorter. Flyttningen utomlands av verkstadsindustri försämrar möjligheterna att utveckla förädlingsindustri inom landet. Det starka inslaget av tung metallindustri är dessutom ogynnsamt ur energisynpunkt.

Storfinansens järn- och stålpolitik går i dag ut på att säkra statens medverkan i de tunga och förlustbringade delarna. Statens järn- och stål-

politik består i att på sin höjd ersätta en del av råmalmsexporten med ämnestillverkning. Varje program för högre förädlad produktion saknas. Ingen plan för att möta de många mindre bruksorternas problem existerar. Kapitalexport tillåts i obegränsad utsträckning.

Vad som i detta läge krävs är följande:

1. Hela järn- och stålindustrin nationaliseras.
2. Rovdriften på malm dämpas.
3. Ett omfattande program för högt driven förädling (manufaktur, verkstadsindustri etc.) läggs upp.
4. En plan för framtida lokalisering av förädlingsindustrier till hotade orter med järn- och stålindustri görs upp.
5. Export av förädlingsindustrier stoppas.

Med anledning av det här anförda anhåller jag om att få ställa följande frågor till herr industriministern:

1. Vilka åtgärder ämnar industriministern vidta för att förmå Stora Kopparberg att säkra Söderfors och Vikmanshyttans framtid?
2. Är industriministern beredd att
  - a) för framtiden säkra sysselsättningen, bl. a. i Bergslagen, genom att nationalisera hela den privata järn- och stålindustrin och att
  - b) samtidigt framlägga ett långsiktigt utvecklingsprogram för metallindustrin, syftande till att säkra sysselsättningen och kraftigt höja förädlingsgraden inom svensk järn- och stålindustri?

§ 7 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 oktober

1976/77:9 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr justitieministern om fysiskt-antropologiska undersökningar i faderskapsärenden:

I skrivelse till samtliga tings- och hovrätter den 19 juni i år har socialstyrelsen meddelat att den nu anser att s. k. fysiskt-antropologiska undersökningar i faderskapsärenden bör utgå. Bakgrunden är att den vetenskapliga karaktären hos sådana undersökningar är starkt ifrågasatt. Ett betydande antal män har emellertid ådömts faderskap helt eller väsentligen utifrån resultaten av detta slags undersökningar. Man kan alltså konstatera att det materiellt-rättsliga underlaget för dessa domar ryckts undan.

Mot bakgrund härav får jag ställa följande fråga till herr justitieministern:

Är det justitieministerns mening att omprövning bör beviljas i de fall där rättsantropologisk undersökning haft väsentlig betydelse för fader-

Nr 9

Tisdagen den
12 oktober 1976

*Meddelande om
frågor*

skapsprövning, och hur avser i så fall justitieministern tillfredsställande informera de i sådana mål berörda läderna om det nya läget?

1976/77:10 av herr *Jadestig* (s) till herr jordbruksministern om åtgärder mot alltför lågt vattenstånd i Hjälmaren:

De senaste årens brist på nederbörd och gällande bestämmelser om vattenreglering har medfört ett alltför lågt vattenstånd i Hjälmaren. Frågan har i skrivelse till regeringen aktualiserats av länsstyrelserna i berörda län. F. d. statsrådet Svante Lundkvist hade utlovat en utredning för att åstadkomma lämpliga åtgärder, men på grund av regeringsskiftet har utredningsdirektiv inte kommit till stånd.

Är statsrådet beredd att medverka i samma positiva anda och omgående vidta de åtgärder som situationen kräver?

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 15.03.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert